

Par Latvijas iesaisti starptautisko konfliktu regulēšanā

1. Kas Latvijā izlemj, kādus starptautisko konflikta risināšanas instrumentus pielietot? (jautā Maija)

Latvija ir ES un NATO valsts un dabīgi pārstāv arī ANO. Ja konflikts pamatā ir militārs, tad Latvijas pārstāvji risina šo jautājumu kopā ar citām NATO valstīm. Ja konflikts pamatā ir ekonomisks, tad parasti tas tiek lemts un risināts ES struktūrās. Galvenais, ko vajag saprast mēs esam daļa no ES un tad tur ir jārisina visi jautājumi, pirmkārt, ekonomiskie un daļēji militārie.

Bieži NATO pieņem lēmumu, pirms veikt kādu starptautisko operāciju (SO), saņemot ANO atbalstu. Latvija var izteikt savu viedokli ES vai NATO iekšējās diskusijās, kur parasti cenšas pieņemt lēmumus, kurus atbalsta visas dalībvalstis.

Valsts viedokli veido izpildvara un tad viens vai otrs ministrs brauc uz ES vai NATO sanāksmēm un saskaņo mūsu valsts viedokli ar partneriem. Latvijā ir Nacionālā drošības padome, kuru vada Valsts prezidents un kuras sastāvā ir Ārlietu un Aizsardzības ministri, Saeimas priekšsēdētāja un citas personas, bet uzaicināt uz padomes sēdēm var jebkuru amatpersonu. Militārajos jautājumos ir Militārā padome Valsts prezidenta vadībā.

2. Kad Latvijas karavīri uzsāka dalību starptautiskās operācijās? Vai Latvijas Nacionālie bruņotie spēki citu valstu acīs ir guvuši labu slavu un atzinību? (jautā Laura)

Latvija 1992.gadā izveidoja savus Aizsardzības spēkus. Tajā laikā Zemessardze un Drošības dienests nebija Aizsardzības ministrijas pakļautībā. Mēs saņemam ASV, Skandināvijas valstu, Lielbritānijas, Vācijas un citu Rietumvalstu atbalstu savu NBS veidošanā. Sākotnēji mēs veidojām labu sadarbību Baltijas valstu starpā ar mūsu atbalstītāju palīdzību, un tika veidoti kopēji militāri projekti.

Sauszemes spēkiem **BALTBAT**, kas bija kopējs triju Baltijas valstu bataljons, kur apmācība notika atbilstošiem NATO valstīs pieņemtajiem standartiem, valoda angļu. Latvijas rotu veidojām 1995. gadā un šo darbu vadīja Jānis Kažociņš, kas bija Latvijas izcelsmes Britu virsnieks, atbilstoši Latvijas un

Lielbritānijas vienošanai, pildīja NBS štāba priekšnieka vietnieka pienākumus. Vēlāk 1997.gadā viņš mani pierunāja nākt uz amatu mani.

Bāzējās bataljons Ādažos. Tas sastāvēja no Latvijas, Lietuvas un Igaunijas kaujas vai pamat rotām un papildus bija nodrošinājuma un atbalsta struktūras. Komandieri bija no Baltijas valstīm rotācijas kārtībā. Dalība misijās parasti bija ar rotas lieluma vienību arī rotācijas kārtībā. Piemēram, Lietuvas karavīri dodas misijā, Latvijas gatavojās intensīvi, piemēram, Dānijā, nākamajai misijai, bet Igaunijas, pēc misijas atpūšas un trenējās ikdienas režīmā. Pirmās SO vai misijas bija Dienvidslāvijā. Tur parasti mēs darbojāmies kopā ar Dāņiem.

Mūsu karavīru prestižs SO un misijās bija un ir labs. Piemēram, Dienvidslāvija vietēji iedzīvotāji bieži saprata krievu valodu un mūsu karavīri viņus varēja saprast, kā arī dzīves standarti mums bija un ir tuvāki SO rajonu iedzīvotāju standartiem, papildus mēs pārzinājām vietējos (PSRS laika) ieročus, mīnas utt. Mūsu karavīri ir pieticīgi dzīves apstākļiem.

Tad bija citi projekti. **BALTDEFCOL**. Baltijas aizsardzības koledža Tartu. **BALTRON** – kopējā Jūras spēku vienība, **BALNET** – kopēja gaisa novērošanas vienība, **BALTPERS** – personāla uzskaites sistēma, kas tika veidota ar Zviedru speciālistu atbalstu un citas. Mēs bijām un esam veiksmīgas militārās sadarbības paraugs citiem reģioniem.

3. Latvijas starptautisko operāciju budžets periodā no 2003. līdz 2010. gadam palielinājās no 0.39 līdz 12.05 miljoniem latu – visstraujākais lēciens bija 2007./2008. gadā, kad budžets gandrīz trīskāršojās – ar ko tas skaidrojams? (jautā Sindija)

Labs jautājums, Sindija. Pacentīšos paskaidrot.

Es 1992.gadā biju viens no Nacionālās aizsardzības akadēmijas (NAA) veidotājiem. Es izveidoju un vadīju Aizsardzības zinātņu centru (AZC) paralēli pildīju gan prorektora pienākumus zinātnes un mācību jautājumos. Es veicu pētījumu „Latvijas Republikas bruņoto spēku izveides koncepcija” un saņēmu NATO konkursā atbalstu arī finansiālu 7000 \$, tajā laikā tā bija laba nauda.

Tika 1994. gadā izveidots NBS štābs un iecelts komandieris – Juris Dalbiņš. Plašsaziņas līdzekļos pamatoti tika pārmests, ka AM un NBS nav skaidras programmas ko darīt, cik vajag, kā un kam tērēt finansu resursus. Es par šiem jautājumiem veicu pētījumus diezgan daudz rakstīju, pirmkārt, žurnālā militārais Apskats. Domāju, tas bija iemesls manai uzaicināšanai nākt uz darbu NBS štābā, Jāņa Kažociņa vietā.

Es piekritu, bet sapratu, ka NBS štābā vajag nodibināt, kā tas ir NATO valstu štābos, J-5 „Politikas un plānošanas” departamentu. Es izteicu priekšlikumu, saņēmu atbalstu pats to nodibināju, izveidoju un sākotnēji vadīju biju tā priekšnieks. Tas man bija pazeminājums amatā, jo biju sākumā NBS štāba priekšnieka vietnieks.

1999.gadā izveidojām J-5, kas sastāvēja no dažiem cilvēkiem. Tad dažu mēnešu laikā izveidojām Plānošanas, programmēšanas un budžetēšanas sistēmu (PPBS). Tās pamatā bija DOK-1 – NBS ilgtermiņa (12.gadiem), DOK-2 NBS četru gadu un DOK-3 atsevišķu vienību viena gada attīstības plāni.

1999. gadā NATO samītā tika pieņemta sistēma, kā NATO kandidātvalstīm veidot Rīcības plānu dalībai NATO (RPDN) vai angļiski MAP. Mūsu DOK-2 struktūra atbilda RPDN struktūrai, kur tiek dots plāns NBS attīstībai 4 gadiem un detalizēti plāns un budžets vienam gadam.

2000.gada 11.jūlijā Ministru kabinetā tika apstiprināts NBS 12.gadu attīstības plāns, kuru vajadzēja pārskatīt katrus 4 gadus. Tas netika 12.gadus izdarīts. Es 2000.-2004.gadam ar MK lēmumu tiku iecelts NBS Apvienotā štāba priekšnieks un tas bija laiks, kad stājāmies NATO.

Kamēr mēs nebijām NATO, mūsu valsts aizsardzības politika balstījās uz totālās un teritoriālās aizsardzības principiem. Tajā laikā tika plānots kara laikā veidot 50 000 karavīru lielus NBS un tas bija ierakstīts arī mūsu Valsts aizsardzības koncepcijā.

Stājoties NATO mums tika uzdoti dažādi „mājas darbi”. Tajā skaitā cik vajag atvēlēt aizsardzībai un tas ir 2% no IKP. Varu atzīmēt, ka Latvija pirms II Pasaules kara vidēji 25% sava budžeta iedalīja kara ministrijai un tas bija daudz vairāk nekā IeM. Papildus - Aizsargu organizācija (60 000cilvēku) nebija Kara ministrijas sastāvā un pakļautībā.

Mēs sākam plānot arī Latvijas SZS brigādes izveidi. Cik atceros tās izveidei vajadzēja iegādāties tehniku par ~500 miljoniem latu. Atceros, kad noziņoju ministram Kristovskim, tas bija uz mani dusmīgs. Es piedāvāju atrast kļūdu manos aprēķinos un pateicu „*ka dažu politiku redzējums, bez resursiem ir mirāža*”. Domāju tas nepatika, bet tā ir realitāte arī šodien.

Tad, lai nedaudz mānītu NATO, mēs iekļāvām aizsardzības budžetā Robež aizsardzības spēkus (RAS), Latvijas bankas apsardzes utt. finansēšanu. NATO jau to saprata, mums aizrādīja un mēs ar laiku atteicāmies no tādas mānīšanās. Tika pieņemts likums, ka valsts aizsardzībai ik gadu vajag iedalīt 2% no IKP. Likums ir spēka, bet mēs to nepildām. Nepamatoti, neloģiski, pieņemām 2012.gada maijā VAK-2012, kas nosaka pakāpeniski līdz 2020.gadam palielināt aizsardzības budžetu līdz 2% no IKP. Tagad tas ir ~0.9% un trīs gadu budžeta plānos pat samazinās.

Igaunija iedalīja un iedala ~2% no IKP aizsardzībai. Mums bija centieni sākt pildīt NATO un mūsu pašu likumos noteikto un iedalīt 2% no IKP valsts aizsardzībai, bet tad nāca Dombrovska valdība un viss tika aizmirsts. Es rakstīju, uzstājos Saeimā un centos vismaz uzsākt diskusijas par nepieciešamību pildīt starptautiskās saistības un savus likumus. Māstrihta kritērija izpildē mēs esam pirmrindnieki, bet NATO prasības nepildām.

Tagad sakarā ar notikumiem Ukrainā tas jautājums ir kļuvis aktuāls. Galvenais, ka iedzīvotājiem un, par nožēlu arī AM un NBS vadībai, nav vienotas sapratnes, ko nozīmē vārds aizsardzība. Angliski to tulko defence un protects.

Krieviski tas oborona un zašita. Mans piedāvājums **aizsardzība**, AM un NATO konteksta, ir cīņa ar NATO Stratēģiskajā konceptā (2010. gada) noteiktajiem draudiem, riskiem un izaicinājumiem: globālais terorisms, kiberaizsardzība, energoresursu drošība un globālās klimatiskās izmaiņas.

Var jau sarakstu papildināt, bet tad varētu visus jautājumus saistītus ar kiberneti drošību finansēt no aizsardzības budžeta. Man izdevās panākt, ka CERT tiek finansēts no aizsardzības budžeta, bet kiberneti drošības jautājumi ir saistīti ar trim pamatvirzieniem: kiberneti drošība, tagad tas ir IeM atbildībā, kiberneti drošība (militārā un ekonomiskā) un kiberneti karš. Igaunijā ir NATO kiberaizsardzības ekselences centrs, Lietuvā - energoresursu aizsardzības un labi, ka Latvijā tiek veidots NATO Stratēģiskās komunikācijas centrs. Tā izveidi es piedāvāju, idejas līmenī, AM Artim Pabrikam divus gadus atpakaļ. Tagad tam ir iedalītas finanses un sākās tā izveide.

Vēl viens mana piedāvājuma piemērs. Kad likvidēja Policijas akadēmiju (tas bija nepareizs lēmums, bet pie mums parasti jau neviens neatbild MK līmenī), es piedāvāju veidot Nacionālo drošības akadēmiju (NDA) vai NAA atsevišķu fakultāti, kur gatavot policistus, vēl vienu fakultāti, kur gatavot RAS virsniekus utt. Kādreiz jau NAA bija Robežsargu fakultāte un tur mācījās nākamie RAS virsnieki. Līdz 1997. gadam RAS bija NBS sastāvā.

Tagad IeM maksā Stradiņu universitātei par policistu un Rēzeknes augstskolai par robežsargu sagatavošanu. Vai to naudu nevarētu likt aizsardzības budžetā? Tas nozīmētu, nevienam valsts budžetā neatņemot, tikai pareizi pārlikt naudu, palielināt aizsardzības budžetu. Man, vēl esot Saeimā, izdevās ierakstīt Valdības deklarācijā tādu punktu, kā veikt izpēti par kopējās mācību iestādes izveidi fiziskās drošības struktūrām uz NAA bāzes. Redzēsīm vai tas tiks realizēts.

NATO Parlamentārajā asamblejā NATO ĢS teica, ka ir valsts, kas neoficiāli tērē aizsardzībai daudz vairāk nekā 2% no IKP. Viņš ieteica skaidrot vēlētājiem par iespējamiem zaudējumiem, piemēram, zaudējumi no Somālijas pirātiem sastāda ~18 miljardi \$, bet no kiberneti drošības zaudējumiem sastāda 1 triljonu \$.

Francijā pieņemot „Balto grāmatu”, kas ir Nacionālā drošības un militārā stratēģija, organizēja 40 seminārus, konferences šo jautājumu apspriešanai. Dalību tajos ņēma valsts un ārvalstu eksperti drošības jautājumos. Valsts prezidents personīgi kontrolēja šo jautājumu izstrādi.

Latvijā atbilstoši Nacionālajam drošības likumam (NDL) ir noteikts, ka 11.Saeimai vajadzēja līdz 01.10.2012. apstiprināt Nacionālo drošības koncepciju (NDK), izstrādā MK, un pēc tam bāzējoties uz NDK līdz 01.10.2013. apstiprināt VAK – Valsts aizsardzības koncepciju, kuru sagatavo MK. NATO un ES valstīs šī līmeņa dokumentus sauc par stratēģijām. Var diskutēt par nosaukumiem koncepcijas vai stratēģijas, bet Latvijā NDK nav pārstrādāta un VAK-2012 netika apspriesta.

Tagad tas izgaismojās, sakarā ar notikumiem Ukrainā. Uzskatu, ka, ja nav izstrādāti kvalitatīvi konceptuāli dokumenti, tad ir problēmas ar likumu un citu

normatīvo dokumentu kvalitāti un no tā izriet plānu kvalitāte un nav loģiski pamatotas prioritātes. Nodokļu maksātājiem nav pamatotas pārliecības par finansu līdzekļu lietderīgu izmantošanu. Bieži savu nekompetenci vai citas lietas cilvēki piesedz ar jautājumu konfidencialitāti.

4. Kāda daļa no NBS 2014. gada budžeta ir paredzēta miera misijām? Miera misiju izmaksu īpatsvars no kopējā budžeta palielinās/samazinās/nemainās? Kāda daļa no miera misiju budžeta tiek izmantota Afganistānas misijā? (jautā Sindija)

Summa starptautiskajām operācijām (SO), kas iedalās vairākās sadaļās, piemēram, miera ieviešanas vai dažreiz saka miera uzspiešanas operācijas (tas vairāk ir NBS uzdevums), miera uzturēšanas operācijas, kurās piedalās gan NBS karavīri, gan IeM pārstāvji, pirmkārt, policisti. Šī sadaļa aizsardzības budžetā nepārsniedz 20%, bet viņa mainās.

Tagad Afganistānā ir rotas lieluma vienība (~150 karavīri) un tur aiziet SO galvenie izdevumi. Vispār kādreiz es centos uzturēt budžeta sadalē principu ~1/3 daļa personāla atalgojumam, ~1/3 operatīvajiem vai ikdienas pašreizējajiem izdevumiem un ~1/3 daļa attīstībai. Tagad tas netiek ievērots un attīstībai tiek plānoti tikai daži procenti un tas ir slikti.

5. Vai varat vairāk pastāstīt par to, kāda ir mūsu karavīru ikdiena miera misijās ārvalstīs - kādi apstākļi, dienas gaitas, psiholoģiskie pārdzīvojumi? Ko tieši iegūs Latvija piedaloties nākamajās misijās Āfrikā? Kāds ir šo misiju mērķis un vēlamais iznākums? (jautā Kristīne)

Vispār īsi atbildēt ir sarežģīti. Pirmkārt, būtiski atšķirās no SO uzdevumiem un darbības rajona. Piemēram, Afganistānā bīstamākos rajonos parasti atradās ASV karavīri. Miera ieviešana ir bīstamāks uzdevums nekā miera uzturēšana. Viena lieta ir darbība kalnos un cita pilsētas vai citās apdzīvotās vietās.

Otrkārt, kāda ir karavīra specialitāte. Piemēram, Speciālo uzdevumu vienības (SUV) karavīri, kuriem ir jābūt ļoti labi sagatavotiem un jāspēj izdzīvot autonomi ilgu laiku. Tajā skaitā nodrošinot dažreiz sevi ar iztiku utt.

Ļoti augstas klases speciālisti skaitās karavīri, kas no zemes pa radio un citām informatīvajām līnijām vada kaujas lidaparātu uzbrukumu dažiem pretinieku mērķiem un bieži no pretinieku teritorijas. Viņu sagatavošana izmaksā ļoti dārgi un viņi parasti slēpj savu seju un netiek nosaukti personīgie dati.

Mana meita bija misijā Kosovā un strādāja SO Operatīvajā štābā un katru dienu viņai vajadzēja apkopot visu informāciju no SO darbības reģiona un ziņot SO vadībai, pirmkārt, komandierim, kas organizē atbilstošas aktivitātes un reaģē uz notikumiem SO reģionā. Precīza informācija ļauj pareizi reaģēt un plānot.

Atbilstoši ikdiena dažādu specialitāšu karavīriem ir dažāda. Tipiska miera uzturēšanas operācijās ir patrulēt noteiktā rajonā. Tad uz maiņām izbrauc karavīri uz patrulēšanu, brīvi no aktivitātēm karavīri, sporto, lasa, sazinās ar tuviniekiem,

draugiem, iespējas ir limitētas. Parasti bāzēs ir labs uzturs, parasti ASV standarti, bet katra valsts jau piedod ēdieniem savu kaloritu. Latvijas Lāču maize ir ļoti populāra, jo Rietumvalstīs ar īstu rupjmaizi ir problēmas.

Viens piemērs. Es biju NBS AŠ priekšnieks un 2001. gadā aizlidoju uz Kosova pie mūsu karavīriem. No rīta gribēju aiziet uz rīta rosmi kalnos paskriet, bet kad pateica, ka mani ir jāpavada bruņotai apsardzei vai jāskrien līdzi, es atteicos no nodoma pamest bāzi. Kopumā var dzīvot un viss tur notiek kā daudz kur citur mūsu dzīvē.

6. Masu medijos ir minēts, ka Latvija drīzumā miera misijā uz Āfriku nosūtīs 30-40 karavīrus. Kādus amatus ieņem un kādi pienākumi ir Latvijas karavīriem miera misijās? (<http://www.tvnet.lv/zinas/latvija/507062-latvija-drizuma-uz-misiju-car-sutis-3040-karavirus>) (jautā Annija)

Āfrikas SO vai misijas organizē ES. Ļoti aktīvi šajā reģionā ir Francijas pārstāvji. Galvenais uzdevums ir miera ieviešanas un tad jau uzturēšanas operācijas. Latvijas NBS karavīri pamatā palīdz apmācīt un gatavot vietējos karavīrus, kas pakļaujas oficiālai valsts varai.

Mūsu karavīri – vecākie virsnieki Afganistānā ir bijuši vadošajos amatos NATO Operatīvajos štābos. Vadījuši departamentus par vietēju karavīru sagatavošanu, operāciju plānošanu utt.

Kopumā Latvijas karavīri tiek pirms misijas apmācībā tiek gatavoti konkrētu uzdevumu izpildei vai pienākumu veikšanai. Tā ir ļoti laba pieredze darbam starptautiskajās misijās, sadarbībai ar citu valstu karavīriem, dažādu procedūru apgūšana utt.

7. Es vairāk vēlētos uzzināt par miera misijām, kurās piedalās Latvijas karavīri. Kāda ir Latvijas miera uzturētāju loma šādās misijās (cik mēs esam nozīmīgi; kādus pienākumus veicam)? Kāda ir šo misiju nozīmība Latvijai (Kādēļ mēs sūtam karavīrus uz citu valsti, ar kuru nesam saistīti)? (jautā Arvīds) Vai Latvijai būtu jāpiedalās miera misijās citās pasaules valstīs? (jautā Svens) Vai Latvijai ir būtiski piedalīties miera misijās? (jautā Annija)

Es jau daļēji atbildēju par Latvijas karavīru lomu misijās. Tāpat es, vismaz daļēji rakstīju, par misijas lomu NBS karavīriem: pieredze, spēja sadarboties ar kolēģiem no NATO un ES valstīm, atstrādā dažādu militāro reglamentu, procedūru, ieroču, munīcijas un ekipējuma savietojamības jautājumus.

Viens piemērs. Man palūdza Lielbritānija lasīt par Folklandas krīzes un militāra konflikta mācībām. Viens no secinājumiem, tikai reālajā kara darbībā var precīzi saprast kas ir kas. Nevienš treniņš ne mācības nedod tādas iespējas kā reālajā draudu situācija noteikt atsevišķa karavīra spējas pildīt dotos uzdevumus. Var jau būt dažam karavīram lielas zvaigznes, bet reālajā draudu situācijā viņš var nebūt īstais līderis, kas spēj pieņemt adekvātus lēmumus. Dažreiz no komandiera lēmuma ir atkarīga padoto dzīvība.

Bieži izskan jautājumi par NBS karavīru dalības pamatotību SO tālās valstīs. Es nosaukšu divus pamatojuma punktus. Pirmkārt, mēs dzīvojam globālajā pasaulē un terorismam, kiberuzbrukumiem utt. nav robežu. Otrkārt, mēs esam NATO un ES valsts. Mēs varam diskutēt šajās organizācijās par viena vai otra lēmuma pieņemšanu. Parasti tur izmanto koncensusa principu. Kad lēmums pieņemts tad tas ir jāpilda.

Piemērs no karavīru pieredzes. Es biju NBS AŠ priekšnieks, parasti uzklaustīju savu padoto viedokli, bet pats pieņēmu lēmumu un tad vairs nevar būt diskusiju, jo komandieris uzņemas atbildību par pieņemtā lēmuma izpildi. Žēl ka šis princips nav Latvijas izpildvaras struktūrās.

Mums ir būtiski pildīt pieņemtās saistības, ja mēs gribam sagaidīt tādu pašu attieksmi pret mums no saviem partneriem.

8. *Kā tiek izlemts kad un kādās miera misijās nosūtīt Latvija armijas karavīrus? Cik lielā mērā šos lēmumus ietekmē NATO vadība, un cik lielā mērā iniciatīva nāk no mūsu valsts? (jautā Edīte)*

Var teikt atbildēju jau iepriekš. Mūsu pārstāvji atrodas NATO vadības struktūras visu laiku. Piemēram, Latvijas vēstnieks NATO – Riekstiņš, Briselē pie NATO militārajām struktūrām atrodas brigādes ģenerālis Andis Dilāns (NAA pirmā izlaiduma absolvents), NBS komandieris ir NATO militārās komitejas loceklis, Saeimas pārstāvji piedalās NATO Parlamentārās asamblejas darbā (es arī biju Saeimas pārstāvis NATO Parlamentārajā asamblejā).

Uz jautājumu Parlamentārajā asamblejā „Kādēļ NATO neņem dalību Sīrijas konfliktā atrisināšanā?” NATO ĢS atbildēja, ka NATO parasti neiniciē dalību SO, bet piedalās, ja, piemēram, ANO grieztos ar tādu lūgumu. Latvijā mūsu karavīru dalību SO izskata MK un apstiprina Saeima.

9. *Vai Latvijas karavīru kompetence, kas tiek parādīta miera misijās, ceļ Latvijas ietekmi arī NATO vadītāju sanāksmēs, t.i., sabiedrotie atzinīgi novērtē Latvijas karavīru spējas un zināšanas, kas tiek demonstrētas misiju laikā. Vai šis fakts tiek paturēts prātā arī tad, kad notiek augstāko NATO vadītāju sanāksmes, lai Latvija iegūtu lielāku teikšanu? (jautā Edīte)*

Es izteikšu dažas domas. Pirmkārt, karavīri – reāli izpildītāji ir labi sagatavoti un viņiem ir laba autoritāte mūsu sabiedroto vidū.

Otrkārt, Latvija izstrādāja lauku formu un labas kvalitātes. Tās autors bija karavīrs, bet viņu „aizgāja” viņš demobilizējās un tad bija pie manis AZC uz līguma, mācījās doktorantūrā RTU un teorētiski pamatoti pilnveidoja lauku uniformu.

Treškārt, ne vienmēr mūsu vadībai ir atbilstoša izglītība un pieredze un beidzot

Ceturtkārt, **galvenais** pārmetums ir mūsu mazais aizsardzības budžets. ASV vēlētāji izsaka neizpratni, ka viņiem ir jāsedz ~75% visu NATO izdevumus. Mēs

nepildām NATO valstu vienošanos par 2% no IKP veltīt aizsardzībai. NATO ir kolektīvā aizsardzības sistēma, kas balstās uz viedās (gudrās) aizsardzības principiem. Attiecīgi mēs nevaram pilnveidot savus NBS, iegādāties nepieciešamo ekipējumu un attīstīt nepieciešamas NBS spējas.

Visi mēs esam lasījuši un dzirdējuši, piemēram, Igaunijas vadības pārmetumus Latvijai par zemo aizsardzības jautājumu finansēšanu un atbilstošām problēmām NBS kaujas spējām.

10. Kas notiek ar Latvijas karavīriem pēc uzturēšanās miera misijās? Es zinu, ka amerikāņu karavīri pēc misijām no sākuma uzturas militārajās bāzēs Vācijā, kur iziet speciālus rehabilitācijas kursus, pirms atgriežas mājā? (jautā Edīte)

Pareizi formulēti jautājumi. Dalība misijās veido problēmas karavīriem un viņu ģimenēm. Šeit es uzskatu nav kopējo standartu. Tā ir joma, kur vajadzētu veikt pētījumus. Dažādu tautību karavīri dažādi reaģē uz dažādām situācijām. Jā ir kopējie principi, bet ir nacionālie aspekti.

Domāju šis jautājums nav Latvijā atstrādāts un izpētīts. Jā, ir atpūta, piemēram, Jaunķemeros utt. Karavīriem tiek veikta medicīnas pārbaudes un vajadzības gadījumā ārstēšana. Ir jau arī rehabilitācijas kursi, bet dažreiz tie ir maz efektīvi un karavīri lieto savus rehabilitācijas līdzekļus un metodes.

11. Esmu jau aizsūtījusi Jums vienu vēstuli ar jautājumiem priekš Krēsliņa kunga. Taču, ieraugot šodienas ziņas, ka Latvijā ir ieradušies karavīri no ASV armijas, varbūt viesis varētu mums arī pastāstīt, kādi būs šo karavīru uzdevumi te Latvijā. Cik atrodams ziņu avotos, šī vienība uzturēsies Latvijā līdz gada beigām. (jautā Edīte)

Es atvainojos Edītei, jo kaut kādi neatceros vēstuli no Jums, bet es jau kādu laiku neesmu Saeimā. Labi par jautājuma būtību. Daudz tiek runāts par NATO bāzēm Latvijā. Vai tas ir labi vai mēs to gribām un vai to gribēs NATO un, pirmkārt, ASV vadība. Mans viedoklis.

1) Baltijas reģionā un Latvijā ir NATO karavīri. Mēs esam NATO un mūsu NBS karavīri ir NATO karavīri;

2) Igaunijā ir NATO Kiberaizsardzības centrs, Lietuvā NATO Energoresursu aizsardzības centrs un Latvija veidojās NATO Stratēģiskais komunikācijas centrs;

3) Baltijas valstu gaisa telpu kontrolē un aizsargā NATO valstu iznīcinātāji, kuru skaits tika palielināts. Tagad viņi bāzējās Lietuvā, bet Lielvārdes lidlauks Latvijā tiek plānots nodot ekspluatācijā šogad. Igaunijā arī ir militārs lidlauks;

4) Latvijā ir laba militāra bāze Ādažos, kur tiek organizētas NATO valstu mācības. Tā ir laba iespēja arī NBS karavīriem kopā trenēties un mācīties. Papildus NAA katru gadu tiek organizētas NATO vecāko un augstāko (ģenerāļu) virsnieku mācības;

5) NATO karaspēks un karavīri necīnās ar civilajiem iedzīvotājiem. Ja kādā NATO valstī būtu nemieri ar civilistu protestiem un barikādēm, piemēram, kā tas bija Igaunijā pārvietojot Bronzas pieminekli vai Latvijā 2009. gada 13. janvārī, NBS netiek izmantoti nemieru slāpēšanai. Tādēļ nevajag pieļaut Ukrainas situāciju „zaļo cilvēku” rašanos utt.;

6) nav svarīgi NATO karavīru skaits valstī, bet svarīgi ir veidot valsti līdzīgu Somijai vai Šveicei, kur Ukrainas situācija nav iespējama. Cilvēkam ir svarīgas trīs lietas: **ticība**, pirmkārt, savas valsts vadībai, **labklājība** un **drošība**. Vajag Latvijā pievērst uzmanību sabiedrības saliedētības jautājumiem;

7) ienaidnieki mērķē savas raķetes uz iespējama pretinieka militārajām bāzēm. Tas ir jāpatur prātā mēģinot pierunāt ASV izvietot kādu savu militāro bāzi pie mums. Papildus padomāsim par KF reakciju uz militāro bāzu izvietojumu Baltijas valstīs un iedzīvotāju iespējamo reakciju uz svešu valstu karaspēka klātbūtni pie mums. Daudziem atmiņā ir negatīva attieksme pret to.

8) pirms II Pasaules kara Latvijā bija Aizsargi, kas sadarbojās ar policiju, kas nebija Kara ministrijas sastāvā un pakļautībā, bet nodrošināja kārtību valstī. Aizsargi nepieļautu „zaļo cilvēciņu” parādīšanos šeit pie mums vai Ukrainas situācijas rašanos Latvijā;

9) ASV un citu Rietumvalstu karavīri uzturēšanās Latvijā dos Latvijai arī ienākumus, jo karavīri tērēs naudu arī ārpus savas bāzes. Kopumā tā ir tēma militāro ekspertu diskusijām, bet es izteicu vai iezīmēju savu viedokli šajos jautājumos.

12. Cik nozīmīgs ir Latvijas atbalsts NATO miera misijās uz kopējā pasaules fona? (jautā Kristīne)

Neliels. Tāpat, kā Latvijas militārais budžets ir vairāk nekā 2000x mazāks nekā ASV militārais budžets, bet svarīgs ir princips, ka Latvija iedalītu aizsardzībai 2% no savas valsts IKP. Tad izejot no resursiem ir arī mūsu devums SO un citos kopējos pasākumos.

13. Vai Latvijai ir kādas zināmas priekšrocības, kas palīdzētu risināt starptautiskus konfliktus? Ko Latvija var piedāvāt (piemēram, priekš NATO), lai mazinātu starptautiskus konfliktus pasaulē? (bez karavīru nosūtīšanu uz karstajiem punktiem) (jautā Kristīne)

Nosaukšu dažas lietas.

1) Latvijā ir labi atmīnētāji. Mūsu teritorija līdz šai dienai ir pilna ar kara laika mīnām un dažādiem lādiņiem. Mūsu atmīnētāji katru gadu neitralizē daudzus simtus un tūkstošus bīstamu lādiņu. Viņu pieredze noder arī SO. Piemēram, Dienvidslāvijā, Afganistānā un citur;

2) Baltijas jūra līdzīgi ir pilna ar jūras mīnām un daudzām ķīmiskajām vielām. Ar to neitralizēšanu Latvija JS nodarbojās katru gadu. Tādas pieredzes

nav daudzām Rietumvalstīm un, pirmkārt, ASV, kuras teritorijā nenotika pasaules kari;

3) tagad Latvijā tiek veidots NATO Stratēģiskais komunikācijas centrs un šeit var noderēt mūsu zināšanas par mūsu Austrumu kaimiņiem, pirmkārt, mēs pārvaldām krievu valodu, kas Rietumvalstu speciālistiem sagādā problēmas.

14. Vai ir pamats bažām, ka mēs varam nesagaidīt palīdzību no NATO vajadzības gadījumā? (jautā Kristaps)

Nē, nav pamata. Militārais iebrukums kādā NATO valstī uzreiz iedarbinās NATO līguma 5.pantu. Ja tas nenotiktu, tad tā būtu NATO pastāvēšanas beidzamā diena. Sarežģītāk, ja uzbrukums ir kibertelpā, tad vajag laiku lai juridiski korekti noskaidrotu no kurienes nāk uzbrukums. Tad var veidot atbildes pasākumus.

NATO 5.pants nedarbojās, ja ir militārais konflikts NATO valstu starpā vai nemieri valsts iekšienē, piemēram, Zaļie cilvēciņi, kā tas tagad Ukrainā, nemieri Tallinā, vai 2009.gada 13.janvara grautiņi Rīgā. Tad ne NBS, ne NATO nevar palīdzēt noturēt varu valstī.

15. Ja Latvijas teritorijā notiek militārs konflikts, kas notiek ar Latvijas karavīriem miera misijās? Vai tiek transportēti mājās? (jautā Kristaps)

Es praktiski jau atbildēju nedaudz augstāk, bet vēlreiz atzīmēšu. Ja tas ir militārs iebrukums NATO valsts teritorijā, tad sāk darboties 5.pants un tā neitralizēšanai tiks iedarbināti NATO Ātrās reaģēšanas spēki (NRF). Tad jau tiks pieņemts lēmums izejot no situācijas vai tiek atsaukti karavīri no SO utt.

16. Vai Latvijā (Baltijā) nevajadzētu izveidot ASV karabāzi? (jautā Kristaps)

Es atbildēju agrāk uz šo jautājumu. Varu atkārtot. Daudz tiek runāts par NATO bāzēm Latvijā. Vai tas ir labi vai mēs to gribām un vai to gribēs NATO un, pirmkārt, ASV vadība. Mans viedoklis.

1) Baltijas reģionā un Latvijā ir NATO karavīri. Mēs esam NATO un mūsu NBS karavīri ir NATO karavīri;

2) Igaunijā ir NATO Kiberaizsardzības centrs, Lietuvā NATO Energoresursu aizsardzības centrs un Latvija veidojās NATO Stratēģiskais komunikācijas centrs;

3) Baltijas valstu gaisa telpu kontrolē un aizsargā NATO valstu iznīcinātāji, kuru skaits tika palielināts. Tagad viņi bāzējās Lietuvā, bet Lielvārdes lidlauks Latvijā tiek plānots nodot ekspluatācijā šogad. Igaunijā arī ir militārs lidlauks;

4) Latvijā ir laba militāra bāze Ādažos, kur tiek organizētas NATO valstu mācības. Tā ir laba iespēja arī NBS karavīriem kopā trenēties un mācīties. Papildus NAA katru gadu tiek organizētas NATO vecāko un augstāko (ģenerāļu) virsnieku mācības;

5) NATO karaspēks un karavīri necīnās ar civilajiem iedzīvotājiem. Ja kādā NATO valstī būtu nemieri ar civilistu protestiem un barikādēm, piemēram, kā tas bija Igaunijā pārvietojot Bronzas pieminekli vai Latvijā 2009. gada 13. janvārī, NBS netiek izmantoti nemieru slāpēšanai. Tādēļ nevajag pieļaut Ukrainas situāciju „zaļo cilvēku” rašanos utt.;

6) nav svarīgi NATO karavīru skaits valstī, bet svarīgi ir veidot valsti līdzīgu Somijai vai Šveicei, kur Ukrainas situācija nav iespējama. Cilvēkam ir svarīgas trīs lietas: ticība, pirmkārt, savas valsts vadībai, labklājība un drošība. Vajag Latvijā pievērst uzmanību sabiedrības saliedētības jautājumiem;

7) ienaidnieki mērķē savas raķetes uz iespējama pretinieka militārajām bāzēm. Tas ir jāpatur prātā mēģinot pierunāt ASV izvietot kādu savu militāro bāzi pie mums. Papildus padomāsim par KF reakciju uz militāro bāzu izvietojumu Baltijas valstīs un iedzīvotāju iespējamo reakciju uz svešu valstu karaspēka klātbūtni pie mums. Daudziem atmiņā ir negatīva attieksme pret to.

8) pirms II Pasaules kara Latvijā bija Aizsargi, kas sadarbojās ar policiju, kas nebija Kara ministrijas sastāvā un pakļautībā, bet nodrošināja kārtību valstī. Aizsargi nepieļautu „zaļo cilvēciņu” parādīšanos šeit pie mums vai Ukrainas situācijas rašanos Latvijā;

9) ASV un citu Rietumvalstu karavīri uzturēšanās Latvijā dos Latvijai arī ienākumus, jo karavīri tērēs naudu arī ārpus savas bāzes. Kopumā tā ir tēma militāro ekspertu diskusijām, bet es izteicu vai iezīmēju savu viedokli šajos jautājumos.

17. Vai tāda valsts kā Latvija varētu pēkšņi paziņot kā NATO dalībvalsts, kad kādā pasaules reģionā saskata briesmas, tāpēc tagad šajā X teritorijā būtu nepieciešams ieviest NATO karaspēku, un šādu misiju varētu apstiprināt, vai arī ņemot vērā reālo dzīvi, ja ASV nepiekrītu, tad šāda misija nenotiktu. (jautā Pēteris)

Es atbildēju agrāk uz šo jautājumu. Varu atkārtot, ka NATO lēmumi tiek pieņemti saskaņojot visu valstu viedokļus. Saprotams, ka šajās apspriedēs vairāk ieklausīsies ASV argumentos, bet ja valsts pārstāvji loģiski pamatot savu priekšlikumu un pamato tā svarīgumu NATO kopumā, tad var sasniegt rezultātu

18. Vai ASV karavīru izvietojumu Baltijas valstīs var uzskatīt par miera misiju? (jautā Svens)

Daļēji es atbildēju agrāk uz šo jautājumu. Nē, nevar. Lēmums par Miera misiju tiek pieņemts ANO. Parasti ANO Drošības padomē. Lai ieviestu miera misiju ir jābūt militārajam konfliktam. Tad jau tiek ieviests starptautiskie spēki, lai piespiestu konfliktējušas puses pārtraukt militāro konfliktu un saglabāt mieru.

Vispārīgi par miera uzturēšanas misijām

1. Kādas bija veiksmīgākas miera uzturēšanas misijas pasaules vēsturē? (jautā

Viktorija)

Nezinu varētu jau pameklēt internetā, bet to neesmu darījis. Vispār vajadzētu, pirmkārt, noteikt pēc kādiem kritērijiem to vērtēt. Mazāki zaudējumi: cilvēku, resursu utt., vai sasniegtais rezultāts.

2. Vai miera uzturēšanas misijas tiešam spēj regulēt konfliktus un panākt

risinājumus, vai tas ir tikai cilvēku upurēšana kā visbiežāk dzirdēts ziņās? (jautā Viktorija)

Miera misijas parasti patiešām sasniedz pozitīvus rezultātus, piemēram, apstādina kādas cilvēku daļas iznīcināšanu. Āfrikā tie bija simtiem tūkstošu cilvēku un tikai Starptautiskā misija dažreiz ir apturējusi masveida cilvēku nogalināšanu.

3. Kā notiek miera uzturēšanas misijas organizēšana? (jautā Viktorija)

Cik izmaksā dalība miera misijās? (jautā Kristaps)

Daļēji es atbildēju agrāk uz šo jautājumu. Lēmumi tiek pieņemti ANO, ES vai NATO struktūrās. Tad jau tiek rēķinātas izmaksas, nepieciešamie un esošie resursi. Izdevumi būtiski atšķiras atkarībā no uzdevumiem un vietas.

4. Cik veiksmīgi notiek starpvalstu sadarbība starptautiskās drošības un

militārajā jomā starp tiesībsargājošajām iestādēm, valstu institūcijām un tai skaitā starp valstu parlamentiem un citām valstu institūcijām? (jautā Didzis)

Ne visai veiksmīgi. Piemēram, **Secinājumi no notikumiem Ukrainā:**

1. Tagad ir skaidrs, ka nebija domāts uzsākt karu, bet tikai „aizstāvēt savējos”, tomēr pieņemt šādus lēmumus KF parlamenta Augšpalātā nav pieļaujams. Lielākā pasaules daļa noticēja militārā konflikta iespējamībai. Pagaidām vienā vai otrā formā tas nav izslēgts arī šodien (26.04.2014). Situācija mainās katru dienu.

2. Starptautiskie likumi un normatīvie akti ir nepilnīgi. Nav skaidra un nepārprotama risinājuma, kā kurā situācijā darboties. Pastāv ļoti daudz problēmu lēmumu pieņemšanā un to īstenošana ANO, NATO un ES.

3. Nacionālajiem normatīvajiem aktiem ir vajadzīgas starptautiskās ekspertīzes procedūras. Krievijas operācija Gruzijā, tagad Ukrainā un iespēja jebkurā valstī aizstāvēt savus tautiešus. Tas nozīmē, ka arī Baltijas valstīs var izveidot situāciju tautiešu aizsardzībai. Tas ir nopietns mūsu valsts apdraudējums, kas nav pieļaujams 21. gadsimtā.

4. Vajag steidzīgi pārstrādāt gan Nacionālās drošības, gan Valsts aizsardzības koncepciju, likumus un plānus, paredzot to realizācijai atbilstošus resursus.

6. Mēs varam redzēt, kā notiek „karstais” informatīvais karš. Tas ir detalizētas izpētes vērts. Daudzi cilvēki patiešām tic gan pozitīvai, gan negatīvai notikumu gaitai. Man tas atgādina situāciju, kad aklus cilvēkus pieved pie ziloņa, kuru viņi nav redzējuši, un lūdz aprakstīt, kas tas ir. Viens paņēmis asti, otrs degunu, trešais kāju utt. un atbilstoši stāsta, kā izskatās zilonis.

Šie stāsti ir patiesi, bet neviens pareizi neapraksta, kā izskatās zilonis. Būtu nepieciešams iepazīties ar vēsturi un Gebelsa metodēm, kaut gan tagad televīzijas, radio un interneta laikmets paver daudz lielākas iespējas. Ļoti veiksmīgs un vajadzīgs ir lēmums veidot Latvijā NATO Stratēģiskās komunikācijas centru, kas varēs minimizēt informatīvā kara ietekmi uz NATO un, pirmkārt, Baltijas valstīm.

Notikumiem Kijevā un Ukrainas austrumu daļā formāli ir daudz līdzības. Tika un tiek pieļautas kļūdas arī Kijevā vai Ukrainas valsts pārvaldes struktūrās. Ar lielu varbūtību var izteikt pieņēmumu par specdienestu aktivitātēm Ukrainā¹ un tostarp arī Kijevā un Maidana aizstāvju rindās.

Tas tiek izmantots informatīvajā karā. Daudzi Krievijas iedzīvotāji, skatoties savus valsts televīzijas kanālus, tic redzētajam, ka Ukrainā ir fašisti, kas iznīcina krievus, ka visu tur organizējuši Rietumi utt. Viņi nav vainīgi; viņiem nav resursu, lai iegūtu kvalitatīvāku informāciju. Krimā ir atslēgti Ukrainas kanāli, iedzīvotāji informāciju saņem tikai no Krievijas medijiem.

KAS BŪTU JĀDARA LATVIJĀ. Manuprāt, Latvijai būtu jāsaliedē sabiedrība, bet to var panākt tikai tad, ja vēlētāji uzticēsies vadībai. Tagad mēs zinām, kāda ir šī uzticība – ļoti zema. Kas būtu jādara? Cilvēkam ir būtiskas trīs lietas: ticība, labklājība un drošība.

TICĪBA. Pirmkārt, nevis aizliegt kādu informācijas avotu, ko izdarīt interneta laikmetā ir grūti, bet sniegt patiesu vai dažādu viedokļu informāciju valodās, kuras labāk saprot vēlētāji. Piemēram, Krievijā ir TV kanāls „Dožg” <http://tvrain.ru/live/> vai radiostacija Echo.mskv, <http://echo.msk.ru/interview/>, kur dažādu uzskatu cilvēki izsaka savu sevišķo viedokli, kur ir diskusijas par aktuāliem jautājumiem, bet, atšķirībā no Latvijas, piedalās dažādu uzskatu cilvēki.

Otrkārt, sakārtot valsts pārvaldi. Atdalīt izpildvaru no likumdošanas varas.

Treškārt, daži konkrēti ieteikumi, kas balstīti uz Vakarčuka rakstīto²:

1. Neiecelt amatos pēc „savs - svešais” filozofijas. Iecelšana amatos jābalsta uz trīs principiem: patriotismu, godīgumu un profesionālismu.

2. Uzmanīgi uzklaustīt un sadzirdēt visus Latvijas novadus un pašvaldības. Pirmkārt, parastos Latvijas iedzīvotājus.

---

¹http://censor.net.ua/news/279845/arestovan_boets_spetsnaza_rf_koordinator_diversionnoyi_gruppy_v_luganske_sbu_foto

²<http://ukr-online.com/society/3512-svyatoslav-vakarchuk-10-principov-kotoryh-dolzna-priderzhivatsya-ukrainskaya-vlast.html>:

3. Viens likums – viena taisnība. Šāds princips ir jāīsteno dzīvē. Nevajag organizēt „raganu medības” un attaisnot savējos. Nekas tā negrauj uzticību kā dubultstandarti.

4. Nelietot partiju kvotu principus. Tas dara valsts pārvaldi neefektīvu un dod bāzi korupcijai.

5. Godīgi, skaidri un atklāti stāstīt cilvēkiem par saviem lēmumiem un pamatot tos. Jebkura, pat nepopulāra reforma var tikt uztverta, pieņemta pozitīvi, ja cilvēki zinās, kā, kādēļ tā tiek veikta.

6. Sākt līdzekļu ekonomiju no sevis. Latvijā labu piemēru rāda mūsu Valsts prezidents. Ierēdņiem, kas brauc ar dārgajām mašīnām, neviens netic.

7. Informācijas drošībai ir jābūt prioritātei. Vārda brīvība ir nemainīga vērtība, kamēr tas neapdraud mūsu tautas drošību.

8. Vajag maksimāli izmantot valsts stiprās puses. Ģeopolitiskās, dalību ES, NATO, Baltijas valstu kooperāciju, ekonomiskās, politiskās, jebkuras citas. Jādarbojas mērķtiecīgi vienam mērķim.

9. Jebkuram ekonomiskajam panākumam ir jābūt saistītam ar 2% no IKP aizsardzībai un atbilstoši ar NBS kvalitāti. Spēcīgi NBS un savu saistību izpilde NATO un ES organizācijās – miera un valsts nedalāmības garantija.

10. Vajag pasniegt roku saviem oponentiem, ja tas strādā valsts labā.

L A B K L Ā J Ī B A un D R O Š Ī B A. Par šiem jautājumiem vairākkārt esmu izteicis savu viedokli mājaslapā <http://www.kreslins.lv/articles/category/lv/aktuali>. Tomēr nedaudz detalizētāk par vienu drošības sadaļu - fizisko drošību.

ALGORITMS, KĀ SAKĀRTOT AIZSARDZĪBAS SISTĒMU

A. Draudi, riski un izaicinājumi

Šeit jāveic oficiālo dokumentu analīze: NATO Stratēģiskā koncepta, Kompleksā pasaule – 2030, ES Drošības stratēģija, Latvijā veiktie pētījumi, kaut gan bieži tie ir slepeni vai dienesta lietošanai. Tomēr lielākā daļa informācijas ir atklāta un atrodama internetā. Tad vajag izvērtēt 21. gadsimta jauno militāro konfliktu taktiku, kur galveno lomu spēlē neatpazītas vienības, kas pēc būtības ir teroristu maisījums ar karavīriem. Papildus ir jāveic informatīvajā karā izmantoto metožu izpēte.

B. Nacionālā Drošības un Valsts militārā stratēģija vai koncepti (NDK) un (VAK)

To var un vajag uzrakstīt īsā laikā, vismaz konceptuālas lietas. Detalizēta šo dokumentu noformēšana un apstiprināšana Saeimā ir sarežģītāka un prasa ilgāku laiku, bet šo dokumentu projektus var sagatavot dažu mēnešu laikā. Tas būtu nopietns darbs, kam vajag izdalīt resursus, pirmkārt, intelektuālos.

Tas dotu iespēju noteikt dažādu drošības struktūru uzdevumus un atbilstošu struktūru. Pirmkārt, būtiski būtu izvērtēt NBS uzdevumus un šo uzdevumu izpildei vajadzīgo struktūru.

C. Fiziskās drošības un aizsardzības sistēmas likumu un normatīvo aktu sakārtošana atbilstoši 21. gadsimta situācijai

Piemēram, Nacionālajā drošības likumā (NDL) kara laikā paredzētā Virspavēlnieka nozīmēšana procedūras nav loģiskas, ja valsts aizsardzības politika balstās uz NATO kolektīvās aizsardzības principiem. Tas ir jāiestrādā likumā. Nopietni ir jāizvērtē un jāpārstrādā Nacionālo bruņoto spēku likums.

D. Plāni. Likumi ļauj izstrādāt dažādus plānus: drošības, aizsardzības, tajā skaitā Uzņemošās valsts atbalsta (UVA vai angļiski HNS) un ļoti būtiski ir labs Krīzes pārvaldes plāns. Plāni ir jāizstrādā, jānodrošina ar resursiem un to izpildē vajag trenēties.

Zīmīgs ir NATO pārstāvju teiktais, ka, izvedot NATO valstu Bruņotos spēkus no Afganistānas, radās jautājums par NATO uzdevumiem nākotnē. Tagad ir skaidrs, ka NATO uzmanības centrā nonāks kolektīvās aizsardzības jautājumi, kas balstās uz viedās (gudrās) aizsardzības principiem. Tagad būs atklāts jautājums par NATO Ātrās reaģēšanas spēku (NRF) gatavības līmeni un citi jautājumi, kas saistīti ar to izmantošanu kādā no NATO valstīm.

Kas jādara Latvijā? Loģiski ir, ka, bāzējoties uz starptautiskajiem dokumentiem (Kompleksā nākotne-2030, NATO Stratēģiskais koncepts, ES Drošības stratēģija), sākumā analizē draudus, riskus un izaicinājumus Latvijas drošībai, tad izstrādā Nacionālo drošības koncepciju (NDK), kas ir bāze Nacionālā drošības likuma pilnveidošanai. Tas savukārt ļauj izstrādāt šajā jomā dažādus plānus. Līdzīgi ir ar Valsts aizsardzības koncepciju, Nacionālo bruņoto spēku likumu un aizsardzības plāniem. Var atzīmēt, ka Rietumvalstīs NDK līmeņa dokumentus sauc par drošības un militārajām stratēģijām. Shematiski tas izskatās šādi:

Vajadzēs vienoties, ko saprotam ar vārdiem aizsardzība un Nacionālie bruņotie spēki (NBS). Kādreiz, 1992. gadā, tā bija kara laika struktūra, kurā

ietilpa visi militārie formējumi: Aizsardzības spēki, ieskaitot Robežsardzi, IeM bruņotās vienības, Zemessardze un Drošības dienests, kas nebija AM pakļautībā.

Ņemot vērā NATO Stratēģisko konceptu, *Aizsardzības ministrijas* un *NATO* kontekstā vārds *aizsardzība* nosaka pasākumu kopumu cīņai ar NATO Stratēģiskajā koncepcijā noteiktajiem draudiem, riskiem un izaicinājumiem: *globālā terorisma draudiem; kiberuzbrukumiem; enerģijas resursu drošību; globālajām klimata izmaiņām*. Sarakstu var papildināt ar mūsu reģiona specifiskajiem apdraudējumiem, piemēram, informatīvais karš.

Ja ir vienota izpratne par vārdu „aizsardzība”, tad, veidojot budžetu un plānus, bez diskusijām jāievēro Māstrihtas kritērijs par budžeta deficīta lielumu un jāiedala aizsardzībai 2% no IKP. Jābūt nopietnām diskusijām, kas tajā tiek iekļauts, un jānosaka prioritātes, jo visam nepietiks. NATO ir noteikts, kas var tikt iekļauts aizsardzības budžetā, bet, ja nauda tiek iedalīta cīņai ar NATO Stratēģiskajā konceptā noteiktajiem draudiem, riskiem vai izaicinājumiem, tad par to var diskutēt arī NATO līmenī.

Tagad Nacionālo bruņoto spēku likumā ir noteikts NBS sastāvs un uzdevumi, bet, iespējams, to vajadzētu mainīt un pēc būtības vai attīstoties pēc spirāles principiem noteikt (domāju, tas ir vismaz diskusiju vērts), ka NBS sastāvā ietilpst:

- Aizsardzības (regulārie) spēki: SZS, JS, GS;
- Robežsardzības spēki (RAS);
- Zemessardze, Jaunsardze, Aizsargu organizācija;
- Valsts un pašvaldību policija, ugunsdzēsēji;
- Drošības dienesti;
- Nacionālā aizsardzības akadēmija.

Vēlreiz par akcentiem. *Pirmkārt*, sakārtot aizsardzības nozares speciālistu sapratni un izpratni par valsts aizsardzības izaicinājumiem 21. gadsimtā. *Otrkārt*, sakārtot likumus un citus normatīvos aktus atbilstoši reālajai situācijai drošības jomā. *Treškārt*, noteikt NBS kopumā un to sastāvdaļu vietu, nozīmi un uzdevumus Latvijas drošības sistēmā. *Ceturtkārt*, precīzi noteikt NBS un to sastāvdaļu prioritātes. Nedrīkst būt situācija, ka, AM nespējot nodrošināt nepieciešamo ekipējumu un bruņojumu, **par 98% ir samazināta līdzdalība NATO Reaģēšanas spēkos** (karavīru skaits dalībai NRF 14. rotācijā tika samazināts no 253 līdz 3; *Piektkārt*, vajadzētu veidot kopēju NBS izglītības un apmācības sistēmu. Šis priekšlikums jau vairākkārt ir mutiski un rakstiski izteikts, un sīkāk ar to var iepazīties žurnāla „Militārā Zinātne” rakstā „Latvijas NAA pagātne, tagadne un nākotne³.”

SECINĀJUMI PAR LATVIJU

³ http://www.sargs.lv/Zurnali/Militara_zinatne.aspx

1. Latvijai nav alternatīvas valsts aizsardzības politikai, kas noteikta NDK: „*Latvijas militārās drošības stratēģiskais pamatprincips ir dalība NATO kolektīvās aizsardzības sistēmā, kas nodrošina, ka iespējamie militārie draudi pret Latviju tiek uzskatīti par kopējiem draudiem NATO*”.

2. Latvijai ir iespēja loģiski sakārtot savu aizsardzību un kļūt par piemēru šajā jautājumā citām ES un NATO valstīm, jo valstīm ar militāro rūpniecību, daudzskaitlīgiem BS un iespējam veidot vērā ņemamas pašaizsardzības spējas to izdarīt ir daudz sarežģītāk.

3. Latvijas aizsardzības jautājumu konceptuāla sakārtošana ļauj loģiski un pamatoti analizēt Aizsardzības un Iekšlietu ministrijas apvienošanas (nākotnē) iespējas vai to precīzu funkciju un atbildības jomu sadali bez nevajadzīgas dublēšanās, kā arī veidot kopēju izglītības un mācību iestādi valsts aizsardzības struktūru speciālistiem.

PRIEKŠLIKUMS, kas 2009. g. Aizsardzības ministrijā ir guvis atbalstu: NAA piedāvāja veidot Latvijas Nacionālo drošības akadēmiju, kas gatavotu (izglītotu) karavīrus, policistus un robežsargus, kā arī civilos speciālistus darbam drošībā struktūrās.

Tagad Valdības deklarācijā ir ierakstīts veikt izpēti par tādas akadēmijas izveidi uz NAA bāzes.

5. Kā Jūs vērtējat, cik efektīvas ir starptautiskās misijas, gan starptautiskā miera nodrošināšanas, gan starptautiskās novērotāju misijas? (Latvijas dalība tajās, tās devums un ieguvumi) (jautā Didzis)

Daļēji es atbildēju agrāk uz šo jautājumu. Daļēji atbilde būs zem nākamā jautājuma. Vienā teikumā misijas ir vērtīgas un ieguvēji ir visi. Un tajā skaitā Latvija.

6. Cik lielā mērā miera misijām ir izdevies apturēt potenciālā kara sākumu? Jo, kā mēs redzam, pasaulē notiek konflikta situācijas un kari, kas nes lielus upurus cilvēcei. (jautā Ruzanna)

Miera misijas cilvēki mēdz vērtēt ļoti dažādi. Cik lielā mērā šādas miera misijas spēj ietekmēt un uzlabot stāvokli tādās valstīs kā Afganistāna vai Sīrija? (jautā Annija)

Daļēji es atbildēju agrāk uz šo jautājumu. Tomēr papildināšu ar NATO misiju Afganistānā. Tur dalību ņēma vai 50 valstis gan NATO, gan citas, piemēram, Gruzija, Austrālija, Zviedrija, Somija utt. ASV dalība bija divās kategorijās gan NATO sastāvā zem NATO nozīmētiem komandieriem un komandvadības sistēmas, gan atsevišķi ASV vienības, kas pakļāvās savam Operatīvajam štābam un pildīja savus uzdevumus.

Tagad par misijas, kas oficiāli beidzās šogad 2014.gadā, rezultātiem.

Pozitīvais. Skolnieku skaits ir būtiski palielinājies un starp tiem ir daudz meiteņu. Ir parādījušies nosacīti daudz TV un radio staciju, telefoni utt., civilizācijas elementi ir nākuši šajā reģionā. Atsevišķi var izdalīt sieviešu tiesību jautājumu, kas tagad ir būtiski uzlabots. Tiek izveidota Afganistānas Nacionālā armija (ANA) un policija. Kopā tas sastāda ap 300 000 lielus drošības spēkus. Sarakstu var turpināt, bet ir

Negatīvais. Talibu valdīšanas laikā 2001 gads, valstī tika ražots 2000 tonnu narkotiku, tagad narkotiku ražotne ir pieaugusi ~40x. Tagad jau talibu pārstāvji kontrolē dažus reģionus, kas būs pēc tam kad mēs aiziesim no turienes? Vajadzētu vest sarunas ar talibiem, kas to darīs? Talibi negribēs tās vest ar ASV pārstāvjiem, bet ASV tik daudz resursu ir ielikuši šajā operācijā un palikt malā negrib. Daži ANA karavīri un policisti dienā atbalsta valdību, bet naktī talibus vai viens brālis dien ANA, bet otrs pie talibiem.

Kopumā ir sarežģīti un viennozīmīgi pateikt vai ir sasniegti rezultāti, kas parādītu efektīvu līdzekļu izmantošanu šajā misijā. Nevar pateikt, kā vērtēt cilvēku dzīvības cenu utt. Ir jau dažas ziņas, ka Afganistāna ir izrakteņu ~3 triljoniem \$. Tas ir nopietns stimuls biznesam pievērst šim reģionam uzmanību.

No Latvijas viedokļa, NBS karavīru viedokļa tā ir laba iespēja iegūt lielu pieredzi 21.gadsimta aktuālo draudi neitralizēšanai. Globāla pasaule ir vienota, terorismam nav robežu.

7. No kā ir atkarīga miera misiju efektivitāte? (jautā Ruzanna)

Daļēji es atbildēju agrāk uz šo jautājumu. Lēmums par Miera misiju tiek pieņemts ANO. Parasti ANO Drošības padomē. Lai ieviestu miera misiju ir jābūt militārajam konfliktam. Tad jau tiek ieviests starptautiskie spēki, lai piespiestu konfliktējušas puses pārtraukt militāro konfliktu un saglabāt mieru. Ja konflikts ir slāpēts, tad var teikt misija bija efektīva, jo uzdevums izpildīts.

Par ANO miera misijām

1. Kad notika pirmā ANO miera uzturēšanas misija? (jautā Laura)

Daļēji es atbildēju agrāk uz šo jautājumu. Nezinu.

2. 2013. gadā tika prognozēts, ka Latvijas karavīri ANO miera uzturēšanas misijās varētu iesaistīties pēc 2014. gada, kad gaidāma NBS samazināšana Afganistānā. Vai šobrīd ir izstrādāts plāns dalībai kādā konkrētā ANO misijā, cik drīz varētu notikt iesaiste, cik lielos apmēros? Vai gaidāma sadarbība ar mūsu kaimiņvalstīm ANO miera misijās? (jautā Sindija)

Daļēji es atbildēju agrāk uz šo jautājumu. Lēmums par Miera misiju tiek pieņemts ANO. Parasti ANO Drošības padomē. Lai ieviestu miera misiju ir jābūt militārajam konfliktam. Tad jau tiek ieviests starptautiskie spēki, lai piespiestu

konfliktējušas puses pārtraukt militāro konfliktu un saglabāt mieru. Ja konflikts ir slāpēts, tad var teikt misija bija efektīva, jo uzdevums izpildīts.

Tagad ir plānota ES un Latvijas NBS karavīru dalība miera misijā Āfrikā, bet lēmums par misijām var tikt mainīts, papildināts izejot no situācijas pasaulē. Tagad ir iespējams pat militārais konflikts Ukrainā, kas var pāraugt pilsoņu karā, tad jautājums par miera misiju var kļūt aktuāls.

3. Vai ANO ir patiesi spējīgi, konstruktīvi risināt krīzes problēmas? Piemērs Sīrijas konflikts, Ķīna un Krievija bloķē balsojumu un ANO savā ziņā ir bezspēcīga. (jautā Pēteris)

Daļēji es atbildēju agrāk uz šo jautājumu. Lēmums par Miera misiju tiek pieņemts ANO. Parasti ANO Drošības padomē. Tur ir iespēja KF vai Ķīnai vai kādai citai valstij bloķēt jebkuru, piemēram, par miera misijām.

Es saskatu divas pamatproblēmas, *pirma*, nav starptautisko likumu, kas būtu objektīvi un neatkarīgi no valstu interesēm vai politikas. Es teiktu vajag izmantot datus vismaz dažu konfliktu risināšanā, tad femīdai – tiesai patiešām būtu aizsietas acis. *Otrais*, ANO nav savu spēka struktūru. Es esmu rakstījis, ka ar laiku NATO varētu par tādiem kļūt.

Mans viedoklis vai redzējums ir, ka ES veido savus Bruņotos spēkus (BS) un tad jau līdzīgi ASV dod savas vienības dalībai NATO, kas būtu ANO spēka struktūra. Tam pamatojums.

NATO un Varšavas pakts bija veidoti lai uzturētu savstarpēju balansu un būtu atturošs spēks. Tagad Varšavas pakta nav un NATO jau no savas teritorijas aizsardzības organizācijas ir pārvērtusies par ANO atsevišķu rezolūciju izpildes struktūru ārpus NATO valstu teritorijas. Austrālija, Japāna un daudzas citas valstis ir gatavas iestāties NATO. KF varētu būt asociētais NATO loceklis.

Dažām ES valstīm, piemēram, Latvijā ir savas vienības NATO NRF un vienlaicīgi tiek gatavotas un nosūtītas vienības uz ES Kaujas grupu. Tā ir dublēšana un limitētu resursu izšķērdēšana. Varētu, piemēram, Baltijas jūrā neveidot Polijas, Vācijas, Latvijas utt. Jūras spēkus, bet izveidot ES Baltijas jūras floti, kur dienētu arī Latvijas JS karavīri. Tas ir sevišķi būtiski aviācijā, kad mūsu GS virsniekiem nav iespējas lidot uz moderniem kara lidaparātiem.

4. Kādos pasaules reģionos šobrīd notiek ANO miera uzturēšanas misijas? (jautā Ruzanna)

Daļēji es atbildēju agrāk uz šo jautājumu. Daudzos, atvainojos, bet es neesmu to apkopojis.

Krievijas – Ukrainas konflikta kontekstā

1. Kādus konflikta regulējošos instrumentus varētu izmantot Krievijas-Ukrainas krīzē? (jautā Maija)

Daļēji es atbildēju agrāk uz šo jautājumu un šī jautājumu bloka beigās es ielikšu savu rakstu par Ukrainu. Papildus mans viedoklis par jautājuma būtību.

1) Normāli būtu, ja valsts ievērotu starptautiskās saistības. Konkrēti. Krievija, ASV, Lielbritānija un Ukraina 1994.gadā Bukarestē lēma un piedāvāja Ukrainai atteikties no kodolieročiem, bet Lielvalstis garantē tās nedalāmību un var teikt drošību. Ja valsts nepilda uzņemtās saistības tad ir jāpiespiež vai jāpierunā.

2) Reālpolitikas principi darbojās jau vairākus gadu simtus un daži izteica versiju, ka ASV un KF varēja neoficiāli sarunāt un vienoties šī jautājuma atrisināšanu. Krievijai Krīma un izeja uz Melno jūru ir ļoti jūtīgs jautājums un varēja atrast civilizētu veidu to atrisināt apmaiņā pret dažu jautājumu atrisināšanu Tuvajos Austrumos un Āfrikā.

3) Ja ievieš sankcijas, tad jābūt Rietumvalstīm vienotām. Pirmkārt, tas attiecās uz ASV un ES. Informatīvais karš prasa labi saskaņotu darbu. Viens no veidiem ir parādīt vadītāja tuvo cilvēku īsto dabu, skeletus skapī. To izmantoja parādot Ukrainas bijušā prezidenta komandas kriminālpārkāpumus. Tad jau krīzes situācijā tauta neies aizstāvēs tādu līderi, kuram ir noziedzīga komanda.

4) Krievija plāno iesniegt tiesā prasību pret ASV par Vispasaules tirdzniecības organizācijas (VTO) koncepta neievērošanu. Aizliedzot kaut ko pārdot vai pirkt it kā tiek pārkāpti VTO principi. Tas ir interesanti. Šajā jomā var juristi padomāt par Eiropas cilvēktiesības normu pārkāpumiem no KF puses vai citām jomām.

2. Medijos izskanējušas ziņas par to, ka Krievija varētu ienākt Latvijā, lai pārbaudītu NATO reakciju. Šobrīd karš starp valstīm pāraug nevis militārā cīņā, bet provokācijās, kuru rezultātā daļa valstu iedzīvotāju pakļaujas manipulācijām. Vai, Jūsaprāt, NATO būs spējīga un sniegt atbalstu Latvijai, ja valsts nonāks zem vēl lielāka Krievijas spiediena, un, kādus instrumentus NATO izmantos?

Daļēji es atbildēju agrāk uz šo jautājumu. NATO un NBS spēki var iesaistīties cīņā tikai pret citas valsts BS iebrukušajām vienībām. Ne NATO, ne NBS, kas arī ir NATO, nevar tikt izmantoti pret civilistiem, kas piedalās nemieros, pret valdību utt. Tas ir IeM darbs. Var tikt izmantoti, ar atrunām, BS pret teroristiem un „zaļiem cilvēciņiem” – bruņotām bandām.

Gribu vēlreiz atzīmēt, ka Šveicē, Somijā vai Zviedrijā (neitrālās valstīs) Ukrainas situācija nav iespējama, jo tur sabiedrībai ir ticība savai valsts pārvaldei, labklājība un drošība. Šeit papildus ir informatīvais karš un citas lietas.

3. Kā zināms ir būtiski pierādījumi, ka Krievijas Federācija ir radījusi situāciju, lai tā varētu ievest savu karaspēku Ukrainas teritorijā. Bez

ekonomiskām un sociālām sankcijām, kā vēl Krieviju varētu sodīt, bez spēka pielietojuma. (jautā Pēteris)

Daļēji es atbildēju agrāk uz šo jautājumu. Likumīgi Krievija nevar ieviest savu karaspēku Ukrainā, jo tam pamatā ir jābūt ANO lēmumam. Lēmums par Miera misiju tiek pieņemts ANO. Parasti ANO Drošības padomē. Lai ieviestu miera misiju ir jābūt militārajam konfliktam. Tad jau tiek ieviests starptautiskie spēki, lai piespiestu konfliktējušas puses pārtraukt militāro konfliktu un saglabāt mieru. Parasti ieinteresēto pušu BS neiekļauj miera uzturēšanas BS sastāvā. Ja konflikts ir slāpēts, tad var teikt misija bija efektīva, jo uzdevums izpildīts.

4. Vai Ukrainas valdība ir tiesīga, neitralizēt separātistus savā teritorijā? (jautā Pēteris)

Labs jautājums un daļēji es atbildēju agrāk uz šo jautājumu. Demokrātiskajās valstīs BS neizmanto pret saviem iedzīvotājiem. Krievijā notiekošais karš Čečenijā nebija labs piemērs demokrātiskas valsts pārvaldei, bet

1) ja kāda sabiedrības daļa veic bruņotu nepakļaušanos valsts varai, tad tā ir revolūcija vai teroristu, bandītu organizēti uzbrukumi, vai cīņa par neatkarību. Tas prasa noteiktu un nopietnu analīzi, bet vienlaicīgi ļauj to dažādi traktēt. Praksē Turcija pielietoja BS cīņā pret kurdiem, Krievija izmantoja BS cīņā pret Čečeniju utt. Tādu piemēru ir daudz.

2) Ukrainai labāk būtu neitralizēt separātistus izmantojot IeM spēkus un Nacionālo gvardi, ja tā nav BS sastāvā. Bezizejas stāvoklī jau var izmantot arī BS, bet ļoti ierobežoti un vairāk bloķēt, apsargāt noliktavas, administratīvās mājas, kā darīja Drošības dienests apsargājot Saeimu 2009.gada 13.janvārī.

3) domāju vajag nopietni vajadzētu strādāt informatīvajā laukā. Cilvēkiem arī Austrumu Ukrainā vajag skaidrot kas ir kas. Vajag separātistiem samazināt atbalsta bāzi starp iedzīvotājiem.

5. Vai pašreiz būtu nepieciešams pasaules valstīm uzsākt sava veida miera misiju Ukrainā? Kā būtu jārikojas Latvijai, ja Krievija uzsāktu kara darbību Ukrainā? (jautā Svens)

Daļēji es atbildēju agrāk uz šo jautājumu. Lēmums par Miera misiju tiek pieņemts ANO. Parasti ANO Drošības padomē. Lai ieviestu miera misiju ir jābūt militārajam konfliktam. Tad jau tiek ieviests starptautiskie spēki, lai piespiestu konfliktējušas puses pārtraukt militāro konfliktu un saglabāt mieru. Ja konflikts ir slāpēts, tad var teikt misija bija efektīva, jo uzdevums izpildīts.

Latvija ir NATO un ES dalībvalsts un mēs varam kaut ko rosināt šajās organizācijās. Atsevišķi Latvija valsts līmenī neko nevar darīt.

Par Eiropas Savienības kopējo drošības politiku

1. Jūsaprāt, kāda ir ES kopējās drošības politika? Vai to var uzskatīt par pietiekami attīstītu un spēcīgu, lai ES uzskatītu par miera un drošības garantu? (jautā Laura)

Daļēji es atbildēju agrāk uz šo jautājumu. Globālajā pasaulē vērā ņemami spēlētāji paliek lielvalsts vai valstu stīgrs kopums. ASV ir pirmie šajā sarakstā ar kopējo IKP kaut kur 17,2 triljonu dolāru un apmēram tikpat 16,2 triljonu dolāru ir kopējais IKP ES valstīm kopā. Krievijai ir tikai ~2,2 triljonu dolāru.

ES ir jābūt līdzīgām ASV. Kopējai konstitūcijai, kopēja valūta un kopēji BS. Tas nozīmē mazāk nacionālā ekonomikā, drošībā utt. Tad mums visiem kopā ir jāsaprot, ka demokrātijai un nacionāliem jautājumiem ir robežas.

Piemēram, musulmaņi Francijā pieprasa atļaut veikt lūgšanu uz ielām utt., pakāpeniski mēs balstoties it kā uz demokrātijas principiem atkāpjamiem un „veikli nelieši” vai slikti cilvēki izmanto mūsu darba augļus un mūsu sociālo utt. sistēmu. ASV izveidoja speciālo cietumu, kur turēja noziedzniekus, kuriem nav vienkārši pierādīt parastajā tiesā tos notiesāt. Vai varat iedomāties, kā tiesāt cilvēkēdāju no Āfrikas cilts Anglijas tiesā?

Vienā smēķētāja, kas smēķēja no 1968.gada, saslima ar plaušu vēzi un tiesā piedzina no tabakas koncerna 250 miljonu \$, saka lielākā kompensācija. Tagad jau tiesās ir advokātu sacensība. Kam ir nauda tas var uzvarēt vai visās tiesās.

Kam interesē var palasīt manu rakstu, bet daži materiāli par šiem jautājumiem ir manā mājas lapā www.kreslins.lv .

KĀ SAKĀRTOT AIZSARDZĪBAS SISTĒMU?

IEVADS. XXI. gadsimta krīžu iemesli ir ļoti dažādi. Piemēram, ekonomiskie iemesli Spānijā vai Grieķijā, sociālie, politiskie Ēģiptē, Lībijā, Sīrijā un tagad Ukrainā. Nobriest konflikts, kas parasti sākas kā kaut kādas prasības vai mierīgi protesti, un tad jau ir sarkanā līnija – cilvēku nogalināšana un protesti var pāraugt militārajos konfliktos.

MILITĀRO KONFLIKTU BŪTĪBA. 21. gadsimtā ir mainījusies militārajos konfliktos iesaistīto vienību taktika un ir spēcīgs to informatīvais nodrošinājums. Tagad modernās elektroniskās iekārtas dod lieliskas iespējas dažādu mērķu sasniegšanai. Liels uzsvars tiek likts uz **informatīvo karu**, jo to viegli realizēt starp cilvēkiem, kas zaudējuši *ticību* vai nacionālos mērķus, ilgi dzīvojuši vai dzīvo *nabadzībā* un kuriem ilgu gadu ir bijis jādzīvo ar apdraudējuma vai *nedrošuma* sajūtu.

Pirmkārt, piemēram, bijušajā PSRS teritorijā daudziem cilvēkiem ir izveidojušies stereotipi, kas neprasa pierādījumus. Fašisms, banderovieši, vācu SS vienības – tas ir slikti. PSRS un antifāšistu koalīcija - tas ir labi. 90% cilvēku īsā laikā praktiski nav iespējams iestāstīt vai pierādīt pretējo.

Otrkārt, parasti mūsu dienās notikumi, kas saistīti ar drošības jautājumiem (ekonomikā, politikā, sociālajā un aizsardzības jomā), ir daudzšķautnaini. Tādēļ, pat nemelojot, var parādīt vienu vai otru notikumu vajadzīgajā gaismā, liekot uzsvāru uz faktiem, kas apstiprina vai pamato vēlamo variantu. Piemēram, katrā valstī ir slikti cilvēki vai pat noziedznieki. Ja plašsaziņas līdzekļos uzsvāru liek uz cilvēku darbību, tad var radīt vajadzīgo vai plānoto iespaidu.

Treškārt, var organizēt un izpildīt vajadzīgo apakšnotikumu. Diezgan izplatīta un ļoti ietekmīga ir slēpto snaiperu izmantošana un konfliktā iesaistīto cilvēku nogalināšana.

Ceturtkārt, būtiski ir atrast pareizo un cilvēkus apvienojošo ideju, kuras pamatā var būt gan *pret*, gan *par* vai viss kopā. Daudzās valstīs populāras ir nacionālisma idejas. Sarakstu varētu vēl papildināt.

Militārā sadaļa. Krievijas atbilde uz varas maiņu Kijevā bija pilnīgi asimetriska. Pirmo reizi civilizācijas vēsturē ļoti plašā mērogā tika lietota pilnīgi jauna kara taktika, kuru The Washington Post (2014.gada 10.marts) apskatnieki (Molly K. McKew un Gregory A. Maniats) nodēvēja par „*uzpeldošo*” *karu* (pop-up war).

Militāros mērķus īsteno nevis regulārā armija ar savu hierarhisko uzbūvi, kara tehniku un smago bruņojumu, bet armija, kuru veido kareivju un teroristu krustojums. Karotāju sejas tiek apslēptas, atšķirības zīmju nav, nav saprotams,

kas ir padotie, kas komandieri, vadība un pavēles tiek saņemtas un nodotas slēptā veidā. Nav redzama, atklāta un saprotama komandvadības sistēma.

NOTIKUMI UKRAINĀ. Par tiem detalizētāk var izlasīt sociālajos tīklos, manā mājas lapā rakstos „Ukrainas notikumu mācības” un „Notikumi Ukrainā⁴.” Gadījums 21. gadsimtam ir ļoti satraucošs, jo, pārkāpjot dažādas starptautiskās vienošanās, kodollielvalsts tik atklāti iejaucās sev nacionāli tuvas valsts dzīvē.

Situācija Ukrainā strauji mainās un neviens nevar pateikt ar ko tas viss beigsies. Krievijā lēmumu pieņemšanas procedūras ir ļoti noslepenotas. Tas ir saistīts ar WikiLeaks un Edvarda Snaudena atklāsmēm un ar to, ka praktiski lēmumu pieņem viens cilvēks – Vladimirs Putins.

Tomēr, svarīgi ir prognozēt konflikta iespējamo attīstību, veikt šī konflikta detalizētu analīzi un noteikt tā rašanās iemeslus. Tiek izteiktas dažādas versijas un to kombinācijas. Tas ir svarīgi NATO, ES, Baltijas valstīm un konkrēti Latvijai, lai sagatavotos iespējamo draudu, risku un izaicinājumu neitralizācijai vai vismaz to negatīvo seku minimizācijai.

Secinājumi no notikumiem Ukrainā:

1. Tagad ir skaidrs, ka nebija domāts uzsākt karu, bet tikai „aizstāvēt savējos”, tomēr pieņemt šādus lēmumus KF parlamenta Augšpalātā nav pieļaujams. Lielākā pasaules daļa noticēja militārā konflikta iespējamībai. Pagaidām vienā vai otrā formā tas nav izslēgts arī šodien (9.04.2014). Situācija mainās katru dienu.

2. Starptautiskie likumi un normatīvie akti ir nepilnīgi. Nav skaidra un nepārprotama risinājuma, kā kurā situācijā darboties. Pastāv ļoti daudz problēmu lēmumu pieņemšanā un to īstenošana ANO, NATO un ES.

3. Nacionālajiem normatīvajiem aktiem ir vajadzīgas starptautiskās ekspertīzes procedūras. Krievijas operācija Gruzijā, tagad Ukrainā un iespēja jebkurā valstī aizstāvēt savus tautiešus. Tas nozīmē, ka arī Baltijas valstīs var izveidot situāciju tautiešu aizsardzībai. Tas ir nopietns mūsu valsts apdraudējums, kas nav pieļaujams 21.gadsimtā.

4. Vajag steidzīgi pārstrādāt gan Nacionālās drošības, gan Valsts aizsardzības koncepciju, likumus un plānus, paredzot to realizācijai atbilstošus resursus.

6. Mēs varam redzēt, kā notiek „karstais” informatīvais karš. Tas ir detalizētas izpētes vērts. Daudzi cilvēki patiešām tic gan pozitīvai, gan negatīvai notikumu gaitai. Man tas atgādina situāciju, kad aklus cilvēkus pieved pie ziloņa, kuru viņi nav redzējuši, un lūdz aprakstīt, kas tas ir. Viens paņēmis asti, otrs degunu, trešais kāju utt. un atbilstoši stāsta, kā izskatās zilonis.

Tie stāsti ir patiesi, bet neviens neaprapsta pareizi, kā izskatās zilonis. Būtu nepieciešams iepazīties ar vēsturi un Gebelsa metodēm, kaut gan tagad televīzijas, radio un interneta laikmets paver daudz lielākas iespējas. Ļoti veiksmīgs un

---

⁴ <http://www.kreslins.lv/articles/category/lv/aktuali>

vajadzīgs ir lēmums veidot Latvijā NATO Stratēģiskās komunikācijas centru, kas varēs minimizēt informatīvā kara ietekmi uz NATO un, pirmkārt, Baltijas valstīm.

Notikumiem Kijevā un Ukrainas austrumu daļā formāli ir daudz līdzības. Tika un tiek pieļautas kļūdas arī Kijevā vai Ukrainas valsts pārvaldes struktūrās. Ar lielu varbūtību var izteikt pieņēmumu par specdienestu aktivitātēm Ukrainā⁵ un tajā skaitā arī Kijevā un Maidana aizstāvju rindās.

Tas tiek izmantots informatīvajā karā. Daudzi Krievijas iedzīvotāji, skatoties savus valsts televīzijas kanālus, tic redzētajam, ka Ukrainā ir fašisti, kas iznīcina krievus, ka visu tur organizējuši Rietumi utt. Viņi nav vainīgi; viņiem nav resursu, lai iegūtu kvalitatīvāku informāciju. Krimā ir atslēgti Ukrainas kanāli, iedzīvotāji informāciju saņem tikai no Krievijas medijiem.

KAS BŪTU JĀDARA LATVIJĀ. Manuprāt, Latvijai būtu jāsaliedē sabiedrība, bet to var panākt tikai tad, ja vēlētāji uzticēsies vadībai. Tagad mēs zinām, kāda ir šī uzticība – ļoti zema. Kas būtu jādara? Cilvēkam ir būtiskas trīs lietas: ticība, labklājība un drošība.

TICĪBA. *Pirmkārt*, nevis aizliegt kādu informācijas avotu, ko izdarīt interneta laikmetā ir grūti, bet sniegt patiesu vai dažādu viedokļu informāciju valodās, kuras labāk saprot vēlētāji. Piemēram, Krievijā ir TV kanāls „Dožg” <http://tvrain.ru/live/> vai radiostacija Echo.mskv, <http://echo.msk.ru/interview/>, kur dažādu uzskatu cilvēki izsaka savu sevišķo viedokli, kur ir diskusijas par aktuāliem jautājumiem, bet, atšķirībā no Latvijas, piedalās dažādu uzskatu cilvēki.

Otrkārt, sakārtot valsts pārvaldi. Atdalīt izpildvaru no likumdošanas varas.

Treškārt, daži konkrēti ieteikumi, kas balstīti uz Vakarčuka rakstīto⁶ :

1. Neiecelt amatos pēc „savs - svešais” filozofijas. Iecelšana amatos jābalsta uz trīs principiem: patriotismu, godīgumu un profesionālismu.

2. Uzmanīgi uz klausīt un sadzirdēt visus Latvijas novadus un pašvaldības. Pirmkārt, parastos Latvijas iedzīvotājus.

3. Viens likums – viena taisnība. Šāds princips ir jāisteno dzīvē. Nevajag organizēt „raganu medības” un attaisnot savējos. Nekas tā negrauj uzticību, kā dubultstandarti.

4. Nelietot partiju kvotu principus. Tas dara valsts pārvaldi neefektīvu un dod bāzi korupcijai.

5. Godīgi, skaidri un atklāti stāstīt cilvēkiem par saviem lēmumiem un pamatot tos. Jebkura, pat nepopulāra, reforma var tikt uztverta, pieņemta pozitīvi, ja cilvēki zinās, kā, kādēļ tā tiek veikta.

6. Sākt līdzekļu ekonomiju no sevis. Latvijā labu piemēru rāda mūsu Valsts prezidents. Ierēdņiem, kas brauc ar dārgajām mašīnām, neviens netic.

⁵http://censor.net.ua/news/279845/arestovan_boets_spetsnaza_rf_koordinator_diversionnoyi_gruppy_v_luganske_sbu_foto

⁶<http://ukr-online.com/society/3512-svyatoslav-vakarchuk-10-principov-kotoryh-dolzna-priderzhivatsya-ukrainskaya-vlast.html>:

7. Informācijas drošībai ir jābūt prioritātei. Vārda brīvība ir nemainīga vērtība, kamēr tas neapdraud mūsu tautas drošību.

8. Vajag maksimāli izmantot valsts stiprās puses. Ģeopolitiskās, dalību ES, NATO, Baltijas valstu kooperāciju, ekonomiskās, politiskās, jebkuras citas. Jādarbojas mērķtiecīgi vienam mērķim.

9. Jebkuram ekonomiskajam panākumam ir jābūt saistītam ar 2% no IKP aizsardzībai un atbilstoši ar NBS kvalitāti. Spēcīgi NBS un savu saistību izpilde NATO un ES organizācijās – miera un valsts nedalāmības garantija.

10. Vajag pasniegt roku saviem oponentiem, ja tas strādā valsts labā.

L A B K L Ā J Ī B A un D R O Š Ī B A. Par šiem jautājumiem vairākkārt esmu izteicis savu viedokli mājaslapā <http://www.kreslins.lv/articles/category/lv/aktuali>. Tomēr nedaudz detalizētāk par vienu drošības sadaļu - fizisko drošību.

ALGORITMS, KĀ SAKĀRTOT AIZSARDZĪBAS SISTĒMU

A. Draudi, riski un izaicinājumi

Šeit jāveic oficiālo dokumentu analīze: NATO Stratēģiskā koncepta, Kompleksā pasaule – 2030, ES Drošības stratēģija, Latvijā veiktie pētījumi, kaut gan bieži tie ir slepeni vai dienesta lietošanai. Tomēr lielākā daļa informācijas ir atklāta un atrodamā internetā. Tad vajag izvērtēt 21.gadsimta jauno militāro konfliktu taktiku, kur galveno lomu spēlē neatpazītas vienības, kas pēc būtības ir teroristu maisījums ar karavīriem. Papildus ir jāveic informatīva karā izmantoto metožu izpēti.

B. Nacionālā Drošības un Valsts militārā stratēģija vai koncepti (NDK) un (VAK)

To var un vajag uzrakstīt īsā laikā, vismaz konceptuālas lietas. Detalizēta šo dokumentu noformēšana un apstiprināšana Saeimā ir sarežģītāka un prasa ilgāku laiku, bet šo dokumentu projektus var sagatavot dažu mēnešu laikā. Tas būtu nopietns darbs, kam vajag izdalīt resursus un, pirmkārt, intelektuālo.

Tas dotu iespēju noteikt dažādu drošības struktūru uzdevumus un atbilstošu struktūru. Pirmkārt, būtiski būtu izvērtēt NBS uzdevumus un šo uzdevumu izpildei vajadzīgo struktūru.

C. Fiziskās drošības un aizsardzības sistēmas likumu un normatīvo aktu sakātošana, atbilstoši 21.gadsimta situācijai

Piemēram, Nacionālajā drošības likumā (NDL) kara laikā paredzētā Virspavēlnieka nozīmēšana procedūras nav loģiskas, ja valsts aizsardzības politika balstās uz NATO kolektīvās aizsardzības principiem. Tas ir jāiestrādā likumā. Nopietni ir jāizvērtē un jāpārstrādā Nacionālo bruņoto spēku likums.

D. Plāni. Likumi ļauj izstrādāt dažādus plānus: drošības, aizsardzības, tajā skaitā Uzņemošās valsts atbalsta (UVA vai angļiski HNS) un ļoti būtiski ir labs Krīzes pārvaldes plāns. Plāni ir jāizstrādā, jānodrošina ar resursiem un to izpildi vajag trenēt.

Zīmīgs ir NATO pārstāvju teiktais, ka, izvedot NATO valstu Bruņotos spēkus no Afganistānas, raisījās jautājums par NATO uzdevumiem nākotnē. Tagad ir skaidrs, ka NATO uzmanības centrā nonāks kolektīvās aizsardzības jautājumi, kas balstās uz viedās (gudrās) aizsardzības principiem. Tagad būs atklāts jautājums par NATO Ātrās reaģēšanas spēku (NRF) gatavības līmeni un citi jautājumi, kas saistīti ar to izmantošanu kādā no NATO valstīm.

Kas jādara Latvijā? Loģiski ir, kad, bāzējoties uz starptautiskajiem dokumentiem (Kompleksā nākotne-2030, NATO Stratēģiskais koncepts, ES Drošības stratēģija), sākumā analizē draudus, riskus un izaicinājumus Latvijas drošībai, tad izstrādā Nacionālo drošības koncepciju (NDK), kas ir bāze Nacionālā drošības likuma pilnveidošanai. Tas savukārt ļauj izstrādāt šajā jomā dažādus plānus. Līdzīgi ir ar Valsts aizsardzības koncepciju, Nacionālo bruņoto spēku likumu un aizsardzības plāniem. Var atzīmēt, ka Rietumvalstīs NDK līmeņa dokumentus sauc par drošības un militārajām stratēģijām. Shematiski tas izskatās šādi:

Vajadzēs vienoties, ko saprotam ar vārdiem aizsardzība un Nacionālie bruņotie spēki (NBS). Kādreiz, 1992.gadā, tā bija kara laika struktūra, kurā

ietilpa visi militārie formējumi: Aizsardzības spēki, ieskaitot Robežsardzi, IeM bruņotās vienības, Zemessardze un Drošības dienests, kas nebija AM pakļautībā.

Ņemot vērā NATO Stratēģisko konceptu, *Aizsardzības ministrijas* un *NATO* kontekstā vārds *aizsardzība* nosaka pasākumu kopumu cīņai ar NATO Stratēģiskajā koncepcijā noteiktajiem draudiem, riskiem un izaicinājumiem: *globālā terorisma draudiem; kiberuzbrukumiem; enerģijas resursu drošību; globālajām klimata izmaiņām*. Sarakstu var papildināt ar mūsu reģiona specifiskajiem apdraudējumiem, piemēram, informatīvais karš.

Ja ir vienota izpratne par vārdu aizsardzība, tad, veidojot budžetu un plānus, vajag bez diskusijām ievērot Māstrihtas kritēriju par budžeta deficīta lielumu un iedalīt aizsardzībai 2% no IKP. Nopietnām diskusijām ir jābūt, kas tajā tiek iekļauts un jānosaka prioritātes, jo visam nepietiks. NATO ir noteikts, kas var tikt iekļauts aizsardzības budžetā, bet, ja nauda tiek iedalīta cīņai ar NATO Stratēģiskajā konceptā noteiktajiem draudiem, riskiem vai izaicinājumiem, tad par to var diskutēt arī NATO līmenī.

Tagad Nacionālo bruņoto spēku likumā ir noteikts NBS sastāvs un uzdevumi, bet, iespējams, to vajadzētu mainīt un pēc būtības vai attīstoties pēc spirāles principiem noteikt (domāju, tas ir vismaz diskusiju vērts), ka NBS sastāvā ietilpst:

- Aizsardzības (regulārie) spēki: SZS, JS, GS;
- Robežsardzības spēki (RAS);
- Zemessardze, Jaunsardze, Aizsargu organizācija;
- Valsts un pašvaldību policija, ugunsdzēsēji;
- Drošības dienesti;
- Nacionālā aizsardzības akadēmija.

Vēlreiz par akcentiem. *Pirmkārt*, sakārtot aizsardzības nozares speciālistu sapratni un izpratni par valsts aizsardzības izaicinājumiem 21. gadsimtā. *Otrkārt*, sakārtot likumus un citus normatīvos aktus atbilstoši reālajai situācijai drošības jomā. *Treškārt*, noteikt NBS kopumā un to sastāvdaļu vietu, nozīmi un uzdevumus Latvijas drošības sistēmā. *Ceturtkārt*, precīzi noteikt NBS un to sastāvdaļu prioritātes. Nedrīkst būt situācija, ka, AM nespējot nodrošināt nepieciešamo ekipējumu un bruņojumu, **par 98% ir samazināta līdzdalība NATO Reaģēšanas spēkos** (karavīru skaits dalībai NRF 14.rotācijā tika samazināts no 253 līdz 3; *Piektkārt*, vajadzētu veidot kopēju NBS izglītības un apmācības sistēmu. Šis priekšlikums jau vairākkārt ir mutiski un rakstiski izteikts un sīkāk ar to var iepazīties žurnāla „Militārā Zinātne” rakstā „Latvijas NAA pagātne, tagadne un nākotne⁷.”

---

⁷ http://www.sargs.lv/Zurnali/Militara_zinatne.aspx

SECINĀJUMI PAR LATVIJU

1. Latvijai nav alternatīvas valsts aizsardzības politikai, kas noteikta NDK: „*Latvijas militārās drošības stratēģiskais pamatprincips ir dalība NATO kolektīvās aizsardzības sistēmā, kas nodrošina, ka iespējamie militārie draudi pret Latviju tiek uzskatīti par kopējiem draudiem NATO*”.

2. Latvijai ir iespēja loģiski sakārtot savu aizsardzību un kļūt par piemēru šajā jautājumā citām ES un NATO valstīm, jo valstīm ar militāro rūpniecību, daudzskaitlīgajiem BS un iespējam veidot vērā ņemamas pašaizsardzības spējas to izdarīt ir daudz sarežģītāk.

3. Latvijas aizsardzības jautājumu konceptuāla sakārtošana ļauj loģiski un pamatoti analizēt Aizsardzības un Iekšlietu ministrijas apvienošanas (nākotnē) iespējas vai to precīzu funkciju un atbildības jomu sadali bez nevajadzīgas dublēšanās, kā arī veidot kopēju izglītības un mācību iestādi valsts aizsardzības struktūru speciālistiem.

PRIEKŠLIKUMS, kas 2009.g. Aizsardzības ministrijā ir guvis atbalstu: NAA piedāvāja veidot Latvijas Nacionālo drošības akadēmiju, kas gatavotu (izglītotu) karavīrus, policistus un robežsargus, kā arī civilos speciālistus darbam drošībās struktūrās.

Tagad Valdības deklarācijā ir ierakstīts veikt izpēti par tādās akadēmijas izveidi uz NAA bāzes.

Prognozes potenciāliem nākotnes konfliktiem

1. Kuros reģionos (Ukrainu un Sīriju neieskaitot) redzat draudus eskalēties starptautiskiem konfliktiem un militārām sadursmēm? (jautā Didzis)

2. Kādas nākotnes tendences tiek prognozētas miera uzturēšanas misiju nepieciešamībai? Kuri varētu būt tie reģioni/valstis, kur būs nepieciešamas vai tiek plānotas jaunas miera misijas? (jautā Sindija)

Labi jautājumi. Globālajā pasaulē, kad pasaulē pusei tās iedzīvotāju jāiztiek ar mazāk nekā 2\$ dienā, tad konflikti ir neizbēgami. Piemēram, ASV darba grupa 2008.gadā veica pētījumu un tās pamat secinājumi:

- Mūsu galvenais secinājums ir, ka nav jautājums **vai** teroristi pielietos MII, bet **kad un kur!**
- Vai mūsu medicīnas personāls ir sagatavots atpazīt un spējīgs neitralizēt visa veida MII pielietošanu?
- Vai mums ir medicīnas aprīkojums un iespējas, kas nepieciešams MII pielietošanas gadījumā?
- Kāda organizācija koordinē reakciju uz MII uzbrukumiem vairākās NATO valstu pilsētās?

- What are the 2nd, 3rd and 4th order economic, political, and military effects of a WMD attack?
- Kur, kad un kā mēs saskaņojam mūsu treniņus šajā jomā?

MII – masu iznīcināšanas un ietekmēšanas ieroči.

Es biju NATO CD&EWG Darba grupā, kas veica izpēti, kāda būs Kompleksā pasaule 2030.gadā. 2008.gadā Tartu es vadīju ceturto apakšgrupu un mūsu redzējums bija:

“Return of Power Politics:” Conditions of Risk

- Competition for ideological supremacy (relativity theory of moral issues - Albert Einstein)
- Competition for resources
- Proliferation of nuclear capabilities
- Failure/Faltering of weak states
- Spillover of small-scale conflicts

Es sīkāk un detalizētāki neizvērsīšu tēmu, jo kas vēlās var palasīt manu mājas lapu www.kreslins.lv un tur ir manas grāmatas „Gods kalpot Latvijai” elektroniskā versija, kur domāju ir atbildes uz Jūsu jautājumiem ar detalizētāku pamatojumu.

Patiesā cieņā Dr.habil.sc.ing. *Kārlis Krēsliņš*

27.04.2014.